GAZDAPROGRAM MÓDSZERTAN

Bódva-völgyi Közéleti Roma Nők Egyesülete
3780 Edelény Antal györy út 20.. Tel:+36-48-525-162

TARTALOMJEGYZÉK

HELYZETLEÍRÁS 4
CÉLCSOPORT JELLEMZÉSE 4
CÉLCSOPORT GAZDÁLKODÁSÁNAK JELLEMZÉSE 4
A PROGRAM TARTALMÁNAK LEÍRÁSA 5
MÓDSZERTAN 5
SZÁNTÁS 5
ÁSÁS 6
TALAJSZERKEZET 6
KOMPOSZTÁLÁS 6
ELŐCSÍRÁZTATÁS 7
SORBA VETÉS 7
FÉSZEKBE VETÉS 7
VETÉS MÉLYSÉG 8
TŐTÁVOLSÁG 8
VETÉS TAKARÁS 8
VETÉS ÁPOLÁS 8
FÓLIAHÁZ KÉSZÍTÉS 9
PALÁNTA NEVELÉS, HAJTATÁS 9
KORDONOS MŰVELÉS 9
GYÜMÖLCSFA ÜLTETÉS 10
MÁLNA VESSZŐ TELEPÍTÉS 10
GYOMIRTÁS/VÉDELEM 10
ÖNTÖZÉS 11
NÖVÉNYEK ÁLTALÁNOS BEMUTATÁSA 12
PETREZSELYEM 12
SÁRGARÉPA 12
ZELLER 13
ZÖLDBORSÓ 13
FEJES SALÁTA 13
HÓNAPOS RETEK 14
VÖRÖSHAGYMA 14

FOKHAGYMA 14
CÉKLA 15
BURGONYA 15
PAPRIKA 16
PARADICSOM 17
ZÖLDBAB 17
SZÁRAZBAB 18
UBORKA 18
SPÁRGATÖK 19
SÜTŐTÖK 19
CSEMEGEKUKORICA 19
KARALÁBÉ 20
KÁPOSZTA 20
KARFIOL 21
BROKKOLI 21
BIMBÓS KEL 22
SPÁRGA 22
FONTOSABB VETÉSI IDŐPONTOK ÖSSZEFOGLALVA 24
FEBRUÁR - MÁRCIUS 24
ÁPRILIS - MÁJUS 24
JÚNIUS – JÚLIUS - AUGUSZTUS 25
SZEPTEMBER – OKTÓBER 25
NOVEMBER - DECEMBER 25
GAZDA FELADATA 27
1. SZÁMÚ MELLÉKLET 28
2. SZÁMÚ MELLÉKLET 30
3. SZÁMÚ MELLÉKLET 31
4. SZÁMÚ MELLÉKLET 33

HELYZETLEÍRÁS

Agrárterületnek számító térségünk jellemző természeti adottságai – a domborzati viszonyok, a klimatikus tényezők és a kiváló termőképességű talajok – potenciálisan a legtöbb kultúrnövény termelésében kiemelkedő minőségű és mennyiségű eredmények elérését teszik lehetővé. A jelenlegi nehéz gazdasági helyzetben felértékelődött a felelős, fenntartható gazdálkodás kialakításának igénye, mivel e területen a mezőgazdasági funkción kívül nincs számottevő ipari és szolgáltató tevékenység, amely munkahelyet generálhatna. Az itt élők – szinte kivétel nélkül – rendelkeznek jó termőképességű kertekkel, mégis a tapasztalatok szerint a hasznosítási kötelezettség betartásának hiánya gyakoribb a célcsoport körében.

CÉLCSOPORT JELLEMZÉSE

Az akcióterületen élő, mélyszegénységgel küzdő emberek általános képzettségi szintje igen alacsony vagy nem rendelkeznek piacképes szakképesítéssel. Az érintettekre jellemző a reményvesztettség, a céltalanság és a kilátástalanság érzése, ezért közülük sokan válnak szenvedélybetegségek áldozataivá. Az ilyen családokban felnövő gyerekek nem kapnak megfelelő mintát, sem teret a fejlődésre, emiatt a szegénységből való kilépési esélyük is igen alacsonnyá válik. A célcsoportot egyrészt munkanélküliek és/vagy nagycsaládban élők, másrészt olyan kisebbséghez tartozó személyek alkotják, ahol a szegénység generációkon át tovább öröklődik. Sokan rendelkeznek bár a saját kert megművelésére irányuló igénnyel, mégis anyagi okok vagy egyszerűen a szakmai tanácsadás hiánya miatt nem képesek önállóan elkezdeni a termesztést.

CÉLCSOPORT GAZDÁLKODÁSÁNAK JELLEMZÉSE

Az elszegényedett, céltalan emberek körében objektív jellemző a hosszú távú tervezés teljes hiánya, melynek következtében kertjeiket a leghátrányosabb helyzetben élők meg sem művelik. Az azonnali – sokszor törvénytelen – profit szerzést részesítik előnyben, önállóan nem képesek ettől tovább lépni. Az ő kertjeik évek óta műveletlenül állnak, bokrokkal, fákkal és gazzal borítva. A célcsoport másik végletét azok a személyek alkotják, akik korábbi tapasztalataik alapján már ismerik a kertművelés pozitív eredményeit, viszont olyan nehéz anyagi körülmények között élnek, hogy a szaporító anyagok és a kemikália beszerzése is komoly költséget jelent számukra. Az ő kertjeik eljutnak arra a szintre, hogy a földet feltörjék és jó esetben az olcsóbb vetőmagok is elvetésre kerüljenek. Azonban további anyagi ráfordítás és szaktudás nélkül a legtöbb esetben a kártevők tönkre teszik a termést, a gaz

elhatalmasodik a területen és kudarccal ér véget a próbálkozás. A célcsoport legnagyobb hányadát viszont a két véglet közötti átmenet képezi. A tanácstalan, tapasztalatlan és szakmailag teljesen tudatlan olyan személyek, akik még nem próbálkoztak meg a kertműveléssel, viszont rendelkeznek a legfontosabbal: ennek igényével.

A PROGRAM TARTALMÁNAK LEÍRÁSA

Általános célkitűzés a családok önellátó képességének, bevételteremtő és jövedelemszerző tevékenységének fejlesztése. A gazda feladata, hogy az első lépésektől segítse a programban résztvevőket, megismertessen velük egy új életszemléletet. A célcsoportot fokozatosan kell rávezetni a mezőgazdasági tevékenység jellegéből adódó közép- és hosszú távú tervezés és kiszámíthatóság szükségességére. Közösen kell kialakítani és folyamatosan növelni a résztvevők aktivitását, ezáltal biztosítva egy új impulzust az életkörülmények javításához. A résztvevőknek a megfelelő szakmai tudás mellett életvezetési tanácsokra, közösségfejlesztő tevékenységre és a környezettudatosság elsajátítására is szüksége van. Fontos szem előtt tartani, hogy a célcsoport tagjainak – sok éve tartó kilátástalansága után – ez talán az utolsó erőfeszítését is igénybe veszi, ezért fokozottabb odafigyelésre, támogatásra és elismerésre van szükségük az átlagembereknél.

MÓDSZERTAN

A kívánt cél elérésének számos módja lehet, a megfelelő módszert – a családok igényeihez igazítva – minden esetben egyedileg kell meghatározni. Az eredmények között – ráfordított időtől, szándéktól, és hozzáállástól függően – számottevő fokozat érhető el a legegyszerűbb kertműveléstől a szemet gyönyörködtető házi kertészetekig. Az alábbiakban, a legkomplexebb program bemutatására törekszünk, amelynek egyes rész elemeiből tetszés szerinti fejlesztési módszer állítható össze.

SZÁNTÁS

Egy gazdasági év a talaj előkészítéssel kezdődik, ez végezhető gépi, állati és kézi erővel egyaránt. A szántás a földművelés, azon belül a talajjavítás egyik legfontosabb művelete, amelynek során a termőföld felszínét megmozgatják, előkészítik a vetésre. A kisebb kertekben a szántás lóval is végezhető, ám költségtakarékosságból a kézi erővel történő ásás is kiválóan alkalmas a talaj fellazítására. Az őszi és tavaszi szántás/ásás közötti lényeges különbség abban áll, hogy az őszi szántás/ásás felszínét soha nem munkáljuk el csak

tavasszal, míg a tavasszal a felszántott területet azonnal el kell munkálni, hogy megóvjuk a kiszáradástól. Az őszi szántás/ásás sokkal kedvezőbb, mert télen a nagyobb rögök szétfagynak és tavasszal egy egyszerű gereblyézéssel is aprómorzsás talajt kapunk.
Kisebb kertekről lévén szó, az ásásról lesz szó részletesebben. Új területen a talaj előkészítés első lépése, hogy távolítsunk el mindent, ami akadályozná a munkánkat (kivágásra ítélt fa, bokor, bozót stb.).

ÁSÁS

Ezután következik az ásás, ami azt jelenti, hogy legalább 25 cm mélyen meg kell forgatni a talajt. Amennyiben erősen tarackos a terület, akkor a földmunkák előtt a gyomirtás ajánlott, ellenkező esetben kézzel kell eltávolítani a felásott talajból a gyomnövényeket. Miután az évelő gyomok többségétől megszabadultunk, a felületet néhány hétig hagyjuk pihenni, mert ekkor a talajban maradt évelő gyomok (pl.: tarack, szudáni fű) hajtásai előtörnek és maradéktalanul eltávolíthatóak.

TALAJSZERKEZET

A talaj szerkezetét könnyedén mi magunk is megállapíthatjuk, ha egy marék nedves földet összeszorítunk a tenyerünkben. Ha szétesik, akkor homokos, ha egyben marad, akkor agyagos területről beszélünk. E két végletnél szükséges a talaj feljavítása, amely agyagos terület esetében homok, homokos terület esetében agyag hozzáadásával és mindkét esetben legfőképpen szerves anyagok (komposzt) hozzáadásával valósítható meg.
A komposzt használatának előnye, hogy növeli a talaj vízmegkötő képességét, javítja a növények ellenálló képességét, gátolja az értékes tápanyagok kimosódását a talajból és nem utolsó sorban javítja a talaj szerkezetét (a kötött, agyagos és laza talajokét egyaránt).

KOMPOSZTÁLÁS

A komposztáláshoz bármilyen rothadásra alkalmas anyag, kerti (fű; elszáradt, levágott virág, zöldség-gyümölcs maradvány, kisebb gallyak) és konyhai hulladék használható. A szelektív hulladékgyűjtés első lépéseként hasznosítható a főzés előtt keletkezett burgonya, illetve egyéb zöldség növények héja (vagy egyéb ételmaradék, kávé zacc, tea filter stb.), ami egy újságpapírra pucolva/rakva egy mozdulattal összeszedhető és a papírral együtt a komposztba dobható. Ha ügyesen vezetjük be otthon a folyamatot, akkor a gyerekek is szívesen részt vesznek majd benne. Kiváló anyagot szolgáltatnak továbbá a lombok és falevelek, mert jelentős a szerves anyag és nitrogén tartalmuk. A komposztálást elég nehéz elrontani, így bátran lehet neki fogni. Házi komposztáló a kert végében néhány

lécből vagy raklapból könnyedén összeállítható. Egy átlagos méretű házi kertben egy darab 1 m^3-es komposztérlelő elegendő. A jó komposzt elviselhető szagú, szinte teljesen szagtalan és egész éven át gyűjthető, az őszi talaj előkészítésénél pedig fel tudjuk javítani vele a talajt.

ELŐCSÍRÁZTATÁS

A mag beáztatása vagy előcsíráztatása akkor célszerű, ha siettetni kell a kelést, például megkésett vetéskor, az elgyomosodás elkerülésére vagy korán támadó károsítók támadási idejének lerövidítésére. A vetés előtt a magvakat, 6-24 órán át kell vízben tartani, a csíráztatási hőmérsékleten (pl.: borsó, bab, paprika, paradicsom, uborka, tök de lehet a petrezselymet, répát is).
Az előcsíráztatáshoz magvakat a legjobb kis vászon- vagy tüllzacskóba tölteni, bekötni, esetleg nedves homok közé rétegezni és a csírázáshoz kedvező hőmérsékleten tartani. Amint a fölrepedő héjú magvak egy-két százalékánál megjelennek az első kis, fehéres színű csírakezdemények, azonnal el kell kezdeni a vetés. Mindig nedves földdel kell takarni őket a kiszáradás ellen. Az így vetett magok (pl. uborka, tök) fokozottan érzékenyek a szárazságra és ezért rendszeres öntözéssel kell a nedvességet biztosítani vagy takarni a vetőágyat, fészket.

SORBA VETÉS

Az előkészített talajon célszerű az utak és ágyások kialakítása a vetési tervnek megfelelően. A feljavított, gyomtalan, aprómorzsás talajon következik a vetés. A sorba vetés legfőbb előnye, hogy a vetett mag mennyisége ilyenkor jól ellenőrizhető. Keléskor, az egymás szomszédságában kelő magvak, egyesült erővel emelik a rájuk nehezedő takaróföldet, ezért kevesebb csíra pusztul el a befulladástól. A gyorsan csírázó saláta vagy retek vetőmagja más hosszabb idő alatt csirázó (paprika, petrezselyem) növény magjába keverhető sorjelzőnek, így a talajporhanyítás, gyomtalanítás a kelés előtt is könnyen elvégezhető.

FÉSZEKBE VETÉS

A fészekbe vetés akkor indokolt, ha nagy tőtávolság szükséges; a babon kívül, a kabakosoknál, vagyis a tökféléknél, a dinnyéknél és esetenként az uborkánál. A megfelelő sor- és tőtávolságok szerint hosszában és keresztben bevonalazott területen kellő mélységben kimélyített fészkek mindegyikébe több (2-5 szem) mag kerül, és majd kelés után ritkíthatók. Ennél a módszernél a fészek kialakításakor az aljára érett szerves trágyát rakunk, amit kevés földek betakarunk és utána helyezzük el benne a magokat.

VETÉS MÉLYSÉG

A vetés mélysége általában a mag átmérőjének a négy-ötszöröse is lehet. Száraz időjárásnál vagy nagyon laza talajba ennél sokkal mélyebben, csapadékos időben vagy erősen kötött talajon viszont ennél jóval sekélyesebben is lehet vetni. A tényleges vetési mélység tehát a vetőmag nagysága, a talaj kötöttsége és nedvességtartalma szerint határozható meg helyesen.

TŐTÁVOLSÁG

A vetés sűrűségénél (tő távolságánál) alapvetően arra kell ügyelni, hogy a kikelő növények ne gátolják egymás fejlődését. Sűrűbben vethetők a kelésük után még ritkítandó növények (paradicsom, paprika illetve sárgarépa, petrezselyem,). A petrezselyem és répa kelését segítheti a sorába szórt kapor, amelyet majd a savanyúság elkészítésénél hasznosíthatunk. Viszont a végleges területükre kell vetni azokat a helybe vetendő növényeket, amelyeket nem szokás ritkítani (bab, borsó). Azzal is számolni kell, hogy szinte sohasem kelnek ki teljes számban az elvetett magvak, ezért körülbelül 20 %-al többet érdemes elvetni.

VETÉS TAKARÁS

A vetés takarása sorba vetéskor gereblye hátával a legegyszerűbb úgy, hogy utána ezzel le is kell nyomkodni a földet, de ez megoldható egy könnyű fémhengerrel is, amit áttolunk az ágyáson. Nehéz, durva rögű talajon az elvetett magvakra finoman morzsolt nyirkos kerti földet vagy komposztkeveréket érdemes elszórni takaróként. Fészekbe vetéskor a takarás kapával a legkönnyebb végezni, utána a kapa lemezével ugyancsak enyhén lenyomkodható a takaróföld. Kabakosok vetését követően a fészket tányér alakúra szokás eligazítani, a jobb vízmegfogás érdekében. A takaróföld tömörítése nyomja a magvakhoz az enyhén nyirkos földet. A nagyobb üregek megszüntetésével elősegíti a folyamatos nedvességáramlást az alsóbb talajrétegekből, a magvetés szintjébe. A tömörített földréteg fölé vékony rétegben száraz föld is szórható, a párologtatás csökkentésére. A legjobban a tömörítést a sárgarépa és a petrezselyem igénylik. A nem megfelelő tömörítés hiányos kelést okoz.

VETÉS ÁPOLÁS

A vetés ápolása nem szokott különösebb munkát jelenteni. Legjobb, ha a vetés előtt annyira nedves, illetve beöntözött a talaj, hogy az a kelésig megfelelő nedvességet tartalmazzon. A vetés utáni öntözésre szükség lehet, arra viszont törekedni kell, hogy ne alakuljon ki a felszínen száraz, cserepes réteg. Elkerülhető az öntözés miatti talajcserepesedés, ha a talajt a kelésig nedvesen tartjuk, esetleg jó nedvességtartó komposztréteggel, homokos földdel fedjük a vetés helyét. Ha öntözni kell, a locsoló rózsa ajánlott, mert ez nem veri le a talajt. A legfontosabb nézni és várni, mikor jelennek meg az első növények.

FÓLIAHÁZ KÉSZÍTÉS

Fagymentes napokon, amikor a talaj már ásható, először a fóliaház vázát kell elkészíteni. A váz elkészíthető fából, fémből (házra emlékeztető formában), de a legegyszerűbb a hajlítható műanyag csövek alkalmazása. Ezeket körülbelül másfél méterenként le kell ásni a földbe, olyan stabilan, hogy az évekig kitartson, és csak a fóliát kelljen cserélni, ha elhasználódott. A fólia feszességét úgy érhetjük el, ha napos időben húzzuk fel a vázra, amikor a műanyag meglágyul, és kissé megnyúlik a meleg hatására. A vázra borított fólia széleit a bordák mellett ásott árokba vezetjük úgy, hogy a visszahajló végekre lapátolt föld súlya feszítse a bordákra a műanyag takarót. A fólia feszítését mindig a ház közepénél kezdjük, majd a sátor két vége felé haladva először csak kevés földdel rögzítsük, aztán többszöri megemeléssel tovább feszítsük a palástot. Amikor már feszes, sima a fólia, akkor a két ásónyomnyi árkot végleg betemethetjük. A fóliával lezárt tér a napsugárzás hatására felmelegszik és magas páratartalmú levegő keletkezik alatta. Ezért, még mielőtt vetnénk, ültetnénk alája, gondoskodni kell a szellőztetésről a hideg éjszakákon egyszerűen, gyorsan lezárható nyílások által. A sátrak mindkét végét tegyük nyithatóvá, hogy - főleg nyáron - ne szenvedjenek a növények a melegtől. Akár ajtót szerelünk fel, akár csak egyszerűen felhajtjuk a fóliát a sátor végén, ügyeljünk arra, hogy a teljes keresztmetszet nyitható legyen, tehát a mennyezetig felszálló meleg, páradús levegő is távozhasson. Ezzel ugyanis sok gombás betegséget megelőzhetünk.

PALÁNTA NEVELÉS, HAJTATÁS

A fólia alatti hajtatás előnye a szabadföldi termésnél két-három héttel korábban betakarítható. A primőr zöldségfélék (saláta, retek, zöldhagyma, paprika, paradicsom, uborka) már szedhető akkor, amikor a piacon még magas ára van. Ugyanilyen költséghatékony megoldás, ha a palántákat is magunknak neveljük. A gyomtalanított, fellazított és lehengerelt felületre egyenletesen vetjük el a magokat, majd locsolókannával megöntözzük és a tetejére egyenletesen (szitával) homokot szórva ismét tömörítjük a vetés takarásánál leírtaknak megfelelően. Folyamatosan és egyenletesen nedvesen kell tartani a talajt és gondoskodni a megfelelő szellőztetésről. Igaz, hogy a fólia alatti termesztés több munkával jár, de megéri a fáradtságot.

KORDONOS MŰVELÉS

A kordonos művelés oszlopokból kialakított tám rendszert jelent, amelyeken huzalokat feszítünk ki illetve a huzalokra növénytartó hálót erősítünk. A növénytartó hálók négyzet hálószem formájúak és vízszintes, vagy függőleges támasztékként, ill. tartóként szolgálnak hosszúszárú és kúszó növényeknek. Ez a módszer rendkívül kedvezően befolyásolja az így termesztett növények minőségét és javítja a termőképességet. Elég a szárat vízszintesen meghajlítani, hogy a növényben megváltozzon a hormonegyensúly, s máris "becsaptuk" a növényt, hogy több bimbót hozzon a száron. A

gyümölcskertészek is ezt a jelenséget használják ki, amikor súlyokkal lehúzzák a gyümölcsfák ágait, vagy pl. a kordonos és lugasos szőlőművelés is ezért alakult ki. Ezt művelési fajtát tanácsos leginkább alkalmazni az uborkánál, a málnánál, de például a paprika és paradicsom is meghálálja.

GYÜMÖLCSFA ÜLTETÉS

Az elültetett gyümölcsfák megeredése és fejlődése a talaj előkészítésétől függ. A földet 25 cm mélyen és 40 cm széles sávban kiássuk, majd a kiásott barázdába állva az altalajt ássuk fel és javítjuk a szerkezetét (talajszerkezet javítás). A faiskolából hozott fát gyökerével néhány órára vízbe állítjuk. Előtte a sérült gyökereit az egészséges részig visszavágjuk (lehetőleg nagyon keveset). A gyümölcsfa ültetés ideje ősszel lombhullás után, tavasszal a rügyfakadás előtt van. Az előkészített talajon ássunk egy megfelelő nagyságú gödröt, és a közepébe verjünk le egy karót, amely majd tartást biztosít a törzsnek. A fát függőlegesen a gödörbe helyezzük, közel a karóhoz, majd földdel takarjuk a gyökereket. Ezután óvatosan rázva felemeljük egy kissé a fát, hogy a föld a gyökerek alá kerüljön. Akkor jó a helyzete, ha a szemzés helye 10-15 cm-rel a föld felett van, körténél és birsnél pedig a talajjal egy szintben. A gyökerekre újra földet dobunk és óvatosan megtapossuk. Ezután a maradék földet is ráterítjük és az ásó lapjával öntözőtányért készítünk, amibe 10-15 liter vizet öntünk. Végül a fát egy kötéssel lazán a karóhoz rögzítjük.

MÁLNA VESSZŐ TELEPÍTÉS

Egy vesszővel rendelkező szabadgyökerű sarjat ültetéskor 15-20-re vissza kell vágni. Ettől több metszési tennivalónk nincs is ültetéskor. Ássunk egy megfelelő méretű gödröt és gyökerét beiszapolva, majd további földdel betakarva tömörítjük, hogy levegő nem maradjon a gyökerei között. Nagyon könnyen ered, szerencsére nem igényes növény, gondozása is egyszerű, metszése sem kíván nagy gyakorlatot. Vesszői kétféle helyről erednek, az egyik a tősarj, ez a letermett kétéves vessző tövéből ered, a másik a gyökérsarj, ami a talajban terjedő gyökérből tör fel. A letermett vesszőket tőből távolítsuk el. A tavaszi metszés ideje februárban van. Célszerű kordonok között termeszteni a málnát, ez megkönnyíti a gondozási és szüretelési munkáit.

GYOMIRTÁS/VÉDELEM

A kerti növények művelésénél gyakran alkalmazott művelet, melynek célja a növények körül a földet felületesen lazítani, porhanyítani és a gyomokat elpusztítani. Hatása azonban ennél tovább is kiterjed, mert biztosítja a levegő hozzáférését a talajhoz, előmozdítja az oldott növényi tápanyagok keletkezését és a talaj nedvességére konzerválóan hat. Ezért szokott a száraz időben végzett kapálás a

növényzetre üdítőleg hatni. A kapálásnál fontos, hogy a gyomokat kihajtás után minél előbb eltávolítsuk, még mielőtt megerősödne, vagy a magok kialakulnának rajta. Növényvédő szerek használata előtt minden alkalommal kérjük ki szakember véleményét illetve törekedjünk a vegyszermentes termesztésre. Sok esetben kitűnően alkalmas erre a célra a hagymaszárának vagy a csalánnak az ázaléka.

ÖNTÖZÉS

Az öntözésnek is számos fajtája ismert (csepegtető rendszer, öntöző rendszer stb.), kis kertekben azonban az öntöző kannás módszer tökéletesen megfelel, szükségessége leginkább az időjárástól és a növények vízigényétől függ. A legfontosabb tudnivaló róla az, hogy lehetőleg mindig reggel öntözzünk, mert ellenkező esetben, a nyári melegben a növények leveleit könnyen leforrázhatjuk.

NÖVÉNYEK ÁLTALÁNOS BEMUTATÁSA

Az alábbi növények legfontosabb jellemzői összefoglalva a ***2. számú melléklet***ben táblázat formájában is megtalálhatóak.

PETREZSELYEM

Vetés ideje: február végétől – májusig (áttelelő: júliustól – szeptemberig)
Vetés mélység: 0,5-1 cm
Tőtávolság: 5-10 cm
Sortávolság: 40 cm

A petrezselyem vízigényes növény. A petrezselyem a sárgarépához hasonlóan első évben hozza a fogyasztható növényi részt, a megvastagodott gyökeret, és a petrezselyemzöldet, a másodikban a magszárat, a virágot és a magot. Tehát, ha magot is akarunk szedni, egy-két zöldséget le kell ásni és jól beöntözni. A gyökérpetrezselyem (fehérrépa) nem igényes növény. Megél szinte bárhol, ahol a földje laza, morzsás szerkezetű és kellően nedves. A hideget jól tűri, ezért magját már kora tavasszal, a fagy kiengedése után el lehet vetni. Vetés előtt a magot be lehet áztatni 12-24 órára, hogy a csírázást gátló hormon kiázzon. Az egyelés folyamatos legyen, a lényeg, hogy a tőtáv a végén – fajtától és elvárástól függően – 5-10 cm között álljon be. Fontos a folyamatos gyomlálás a korai időszakban, a jó időben (főleg a tenyészidő elején) adott bőséges, öntözés.

BETAKARÍTÁS: május-július közepe (áttelelő: szeptembertől – novemberig). A korai fajtákat június – július folyamán, a késeieket októberben – novemberben kell felszedni. Az ásóvillával a sortól távol leszúrva és aláfeszítve, meg kell lazítani a talajt, majd a föld feletti részt megmarkolva óvatosan kihúzni, így nem roppan, nem sérül a gyökér. Felszedés után alaposan le kell rázni róla a földet, majd átválogatni. A sárgarépával közösen lehet vermelni, ami azt jelenti, hogy nedves homokba halmozzuk és pincében vagy más fagymentes helyen tároljuk. A kifejlett petrezselyem külső levelét folyamatosan szedhetjük, de a növényt soha ne kopaszítsuk le, mindig maradjon asszimiláló felület. Ha sok felesleges levélzetünk van, folyamatosan szedjük, kis csomókba kötve szellős, napfényes helyen szárítsuk ki. Szárítás után nem szabad sokáig várni, lecsipkedjük a szárról, és azonnal jól záródó üvegbe morzsoljuk, hogy megőrizze jellegzetes illatát. A levél eltevésének másik módja a fagyasztás. Az apróra összevágott leveleket – a mélyhűtő jégkocka-tartójának segítségével – kockákra fagyasztjuk, majd utána egyesével csomagolva rakjuk el, egy kocka egy levesbe pont elég.

SÁRGARÉPA

Vetés ideje: február végétől – májusig
Vetés mélység: 0,5-1 cm
Tőtávolság: 5- 10 cm
Sortávolság: 40 cm

A sárgarépának az erősen megvastagodott, tápanyagokat raktározó gyökerét fogyasztjuk. Csírázásig nagyon vízigényes növény, viszont a későbbiekben

ügyelni kell túl öntözés elkerülésére, mert a gyökerek könnyen megrepednek tőle. Vetése és ápolása megegyezik a petrezselyemnél leírtakkal. Betakarítás: május-július közepe.
BETAKARÍTÁS: és tárolása is a petrezselyem gyökérrel megegyező módon történik.

ZELLER

Vetés ideje: (palántanevelés bel téren: február-március, kiültetés: április vége-május)
Vetés mélység: 0,5-1 cm
Tőtávolság: 25 cm
Sortávolság: 40 cm
A zellert kizárólag palántáról lehet ültetni. Kezdetben érzékeny a hidegre, de később, kifejlett állapotban, azaz gumós korban a kisebb fagyokat is elviseli. A félárnyékot is kevésbé tűri, ezért ne ültessük olyan helyre, ahol a szomszédja föléje magasodhat. Viszonylag sok vizet kell adni neki, mivel magas a só igénye 10 liter vízhez adjunk 1 evőkanál sót és azzal öntözzük, akkor nem lesz rozsdás. A mi éghajlatunkon csak olyan kertben javasoljuk a termesztését, ahol a heti egy öntözés a nagy melegekben megoldható.
BETAKARÍTÁS: augusztus-november. A zeller levelét a petrezselyemhez hasonlóan tudjuk eltenni, gumóját pedig picében vagy párás fagymentes helyen tudjuk teleltetni, vermelni nem szükséges, de lehet.

ZÖLDBORSÓ

Vetés ideje: február közepe-április
Vetés mélység: 3 cm
Tőtávolság: 5-10 cm
Sortávolság: 40 cm
Fészekbe is lehet vetni, ekkor a trágyázás elmaradhat. A fészekbe 5 szem kerüljön és a tőtávolság 20 cm legyen. A friss fogyasztásra alkalmas termés idejét fokozatos vetéssel tudjuk elérni, ültessük 2 hét különbséggel. A másod és harmadvetésnél az öntözés elengedhetetlen. Amennyire lehetséges, öntözés közben ügyeljünk arra, hogy a növény leveleit ne érje víz, inkább használjunk csepegtetőcsövet vagy alacsony nyomású öntöző rendszert.
BETAKARÍTÁS: június-július. A növekedés és a magas terméshozam érdekében a borsót rendszeresen le kell szedni. A borsó akkor a legédesebb, ha zsengén szedjük le. Fagyasztva sokkal jobban megtartja ízét, mint befőzve. A kellemetlen hűtött íz elkerülése érdekében érdemes a kifejtett, megmosott borsót 1 percbe forró vízbe dobni, majd egy szöveten megszárítani és ezután fagyasztani.

FEJES SALÁTA

Vetés ideje: február vége-április (palántanevelés bel téren: november-január, kiültetés: január közepe-február vége)

Vetés mélység: 0,5-1 cm
Tőtávolság: 20-30 cm
Sortávolság: 40 cm
A palántaneveléssel a növény egy hónappal hamarabb fogyasztható, és érdemes a friss fogyasztásra alkalmas növény termésidejét fokozatos vetéssel meghosszabbítani. Kéthetente ültessük újra, de az öntözésről ne feledkezzünk meg. Csak friss fogyasztásra alkalmas, a legváltozatosabb salátáknak elkészítve. Mindig nyersen fogyasztjuk, az öntetet csak tálalás előtt szabad a salátára önteni, hogy ropogós maradjon.

HÓNAPOS RETEK

Vetés ideje: március közepe-szeptember (fólia alá: február közepe-március)
Vetés mélység: 1,5-3 cm
Tőtávolság: 5-10 cm
Sortávolság: 40 cm
Nagyon vízigényes növény, a szabadföldi helyén a talajfertőtlenítés nem maradhat el. BETAKARÍTÁS: június-július (fóliásnál: március-április). A hónapos retek a salátához hasonlóan csak frissen fogyasztható, fokozatos ültetve érhető el az állandó termés.

VÖRÖSHAGYMA

Vetés ideje: február közepe-május
Vetés mélység: 2 cm
Tőtávolság: 15-20 cm
Sortávolság: 40 cm
Mivel a gyökérzet sekélyen a talaj felső 30-60 cm-es rétegében helyezkedik el, ezért kevés öntözést igényel, elég, ha a nyári nagy melegben öntözzük, míg tavasszal beéri a hagyma a természetes csapadékkal is. Leggyakoribb kártevője a hagymalégy, amely ellen már ültetéskor az ágyásokba szórt talajfertőtlenítővel lehet védekezni. Ennek hiányában a sérült hagymákat nem lehet hosszan tárolni, ezért mindenképpen érdemes ezt a műveletet elvégezni. Szinte bármilyen kerti talajban szépen fejlődik, de a legjobb a laza jó vízáteresztő képességű gyengén savanyú vagy közömbös talaj. Ha kertünkben túlkötött vagy vizes a föld, ültetés előtt érdemes egy kevés folyami homokkal bekeverni, így elkerülhető a hagyma rothadásos betegsége. BETAKARÍTÁS: június-szeptember. A betakarítás idejét az jelzi, ha a hagymatest fölötti szárrész elkezd puhulni, a lomb meghajol vagy megdől. A hagymákat akkor érdemes felszedni, ha a szárak háromnegyede már megdőlt, ekkor kiemeljük a földből és az időjárástól függően még 7-10 napig érleljük a szabadban. Végül levágjuk a leveleket és a hagymákat bevisszük egy zárt, 3-5 fokos, de jól szellőző tároló helyiségbe.

FOKHAGYMA

Vetés ideje: március-április

Vetés mélység: 2 cm
Tőtávolság: 5-10 cm
Sortávolság: 40 cm
A fokhagyma szinte bárhol termeszthető, ahol más zöldségfélék is, de a humuszos talajt kedveli leginkább, mert az agyagos talajon a kártevők hamarabb megtámadják, a homokos talajon a termés hozama lesz gyengébb. Vízigénye nem nagy, öntözés nélkül termesztik. A fokhagyma a növények egészségére is jó hatással van. Jó a zöldségek közé ültetni a levéltetvek és gombás betegségek távoltartása céljából. Borsó, bab illetve káposztafélék mellé azonban nem szabad ültetni. Termeszthető őszi fokhagyma is, ennek ideje: október-november, betakarítás: június – július. A kettő közötti lényeges különbség, hogy az őszi fokhagyma sokkal nagyobbra nő, de sokkal kevesebb ideig tartható el. A tavaszi fokhagyma fejek kisebbek, de tovább elállnak és egész évben használhatóak.
BETAKARÍTÁS: július-augusztus. Július végén, augusztus elején lombja sárgulni kezd, ekkor kell felszedni. Kézzel nehezen szedhető fel, ezért mindig ásóval kell ezt végezni. Kiszedés után hagyjuk néhány napig utóérésre egy szellős ám sötét helyen, majd kefével tisztítsuk meg a földtől és koszorúba fonva vagy szellős zsákban tárolva tudjuk a vöröshagymához hasonlóan tárolni.

CÉKLA

Vetés ideje: február közepe-április
Vetés mélység: 3 cm
Tőtávolság: 5-10 cm
Sortávolság: 40 cm
Másodvetésként még júliusban is ültethető. Jó vízgazdálkodású, humuszban gazdag, mélyrétegű talajban fejlődik jól. Közepes hőigényű, fejlődésének korai szakaszában az öntözést meghálálja. Ápolása kelés utáni saraboló kapálásból, kiritkításból áll. Általában a vetéstől számított 90-100 napra szedhető.
BETAKARÍTÁS: június-július. Téli tárolásra okt. végén, nov. elején, még a fagyok beállta előtt szedjük. Prizmában, pincében tárolják. Így sokáig eltartható és a cékla saláta egész évben mindig frissen készíthető. A céklákat kefével meg kell mosni és egészben puhára főzni. Amíg forró meg kell pucolni, összeszeletelni és azonnal beletenni az előre elkészített lébe. A lé elkészítéséhez (2 kg céklához) körülbelül 7 dl víz, 5 evőkanál 20 %-os eset, 8 evőkanál cukor, 1 evőkanál só és két kávéskanál őrölt kömény szükséges. Fontos, hogy a cékla még forrón a lébe kerüljön, mert kihűlés után a levének már nem lesz olyan gyönyörű színe.

BURGONYA

Vetés ideje: április-május
Vetés mélység: 10 cm
Tőtávolság: 25 cm
Sortávolság: 80 cm
A burgonya - az erősen kötött, nedves és szikes talajok, valamint a

futóhomok kivételével - szinte minden talajon termeszthető. A burgonya termesztésére legalkalmasabb a lazább, tápanyagban gazdag talaj. A burgonya azokhoz a növényekhez tartozik, amelyek a szervestrágyázást nagyon meghálálják. A szervestrágyázás a burgonya alá kétféleképpen is végezhető: istállótrágyázással, vagy ennek hiányában zöldtrágyázással. A burgonya részére kellő mélységű - kb. 15 cm - jó minőségű vetőágyra van szükség. A kelés utáni kapálásra, ha jó időben végezzük, általában csak egyszer van szükség. Ezután fontos ápolómunkája a másodlagos bakhát kialakítása, amelyet kétszeri-háromszori töltögetéssel érhetünk el. A töltögetést akkor célszerű elkezdeni, amikor a növény a 10-15 cm-es magasságot elérte. A töltögetést egyébként a bimbózásig be kell fejezni, mert megindul a gumóképzés és a növényeknek zavartalan fejlődésre van szükségük.
BETAKARÍTÁS: június-július. A téli tárolásra kerülő burgonyát érett állapotban kell betakarítani. A burgonya akkor tekinthető érettnek, ha levélzete és szára elszáradt, és ha a megdörzsölt gumóról a héj nem válik le. A jó tárolás előfeltétele, hogy egészséges, sérülésmentes gumók kerüljenek tárolásra. Fagymentes, sötét helyen (pl.: pincében) akár 7 hónapig is eltartható.

PAPRIKA

Vetés ideje: április közepe (palántanevelés bel téren január-március, fólia alá: március-április, kiültetés május)
Vetés mélység: 0,5-1 cm
Tőtávolság: 25- 40 cm
Sortávolság: 40 cm

A magot nem árt 8-24 órára vízbe áztatni vetés előtt. Csírázásához 30 °C kell alapon, és sok fény. A radiátor teteje pont megfelelő neki. Rendszeresen kell öntözni, de túlöntözni nem szabad, mert hamar jelentkezhet a rettegett palántadőlés. Szinte semminél nem olyan fontos a palánták edzése (kinti levegőhöz, napfényhez szoktatása egyre emelkedő óraszámmal) mint a paprikánál. Ha elmarad ez a művelet, gyakran a palánták kétharmada, egésze is elpusztulhat. A paprika melegigényes növény, ezért május közepe-vége felé kell kiültetni a fagyosszentek (május 12-15) után. Vetéstől a palánták kiültetéséig legalább ötven napot kell számítani, de inkább hatvanat. A poharas palántákat kiültetés előtti napon alaposan be kell öntözni, hogy könnyen kiszedhetők legyenek a pohárból, így a gyökérzet kevésbé, vagy semennyire nem sérül. Még jobb, ha eleve lebomló a nevelő edényünk (az alja tojástartóból, a pereme kartonpapírból, vagy újrahasznosítottból összeeszkábált.) A talaját elő kell készíteni. Porhanyós, jó vízelvezetésű talajra van szüksége, vagy felrohad. Tömött talajnál, vagy túlöntözésnél a színe elvilágosodik. Lehetőleg olyan földbe kerüljön a paprika, ahol nem volt rokona legalább 5 éve. Azaz krumpli, paradicsom, és a dohány. Bab, borsó után érzi legjobban magát, mert a talajban bőven marad utánuk megkötött nitrogén. Fontos művelet a paprika "metszése". Kordonnál felfuttatjuk, majd a kívánt helyen lévő mellékhajtásokat lazán a tartósodronyhoz kötözzük, a többit lecsípjük. Itt a fattyazás folyamatos, mert alul mindig ki akar törni. A főágat nem sokkal a felső huzal

fölött visszacsípjük. A termés meghálálja a gondoskodást. Egészséges, nagy, egyenes bogyókkal. Lehet tám rendszer nélkül is nevelni, ekkor a növény érzi, hogy bizonytalanul áll, kisebb bokrot nevel, azaz a termés is kisebb lesz.
BETAKARÍTÁS: július-október. A paprika szüretelésénél mindig vigyázzunk arra, hogy a szárat ne törjük le, leginkább friss fogyasztásra ajánlott, de fagyasztva eltehető kimagozva egészben a töltött paprikához, szeletelve a lecsóhoz és egyébként a főzéshez. Tartósítani (Szalicillal vagy Nátrium-benzoáttal) is lehet paradicsomlében megfőzve. A piros húsú paprikából kitűnő „piros arany" készíthető, ha 1 kg pritaminpaprikát ledarálunk, feltesszük főni, adunk hozzá 3-4 dkg sót, 2 evőkanál olajt, 2 evőkanál cukrot és 2 dl paradicsomlevet, pürésítjük és tartósítószerrel elkeverve üvegekbe töltve tárolhatjuk.

PARADICSOM

Vetés ideje: március-április, (palántanevelés bel téren: január-március, fólia alá: március-április, kiültetés: április-május)
Vetés mélység: 0,5-1 cm
Tőtávolság: 40 cm
Sortávolság: 80 cm
A paradicsomnak az ágyását komposzttal érdemes előkészíteni. Erősen fényigényes és vízigényes növény. A palántáknak erős, zömök formájúnak kell lennie, ha fényhiány miatt megnyúltak elfektetve ültessük el, mert a száruk is legyökeresedik. A levéltőben előtörő hajtásokat és az alsó leveleket egész évben csípjük le, így magasabb lesz a terméshozam és a gombás betegségeknek is ellenállóbb lesz. Már ültetéskor tegyünk mellé egy karót, ha nem kordonosan műveljük. A paradicsom fő hajtását szeptember elején vissza kell vágni, így a még zöld paradicsomok is be tudnak érni.
BETAKARÍTÁS: július-október. Júliustól októberig friss termést takaríthatunk be, a beérni nem tudó paradicsomokat hajtással együtt még két hétig érlelhetjük a meleg lakásban is, de ennek íze már nem lesz olyan édes, mint a napon érett paradicsomé. Leggyakoribb a paradicsomlé készítése, amely a kifőtt és átpasszírozott paradicsom levét jelenti egy kis tartósítószerrel elkeverve és üvegekben, légmentesen lezárva.

ZÖLDBAB

Vetés ideje: április-július

Vetés mélység: 4 cm (fészekbe 3-6 szem 40-50 cm)
Tőtávolság: 10 cm
Sortávolság: 40 cm
Fészekbe érdemesebb vetni, mert ellenállóbb az időjárási viszontagságokkal szemben. A fészkeket 50 cm X 50 cm re készítsük el, egy fészekbe 5 szem vetőmag kerüljön. Vetés előtt a magokat érdemes 6-8 óra hosszat vízben áztatni, hogy megduzzadjanak. Az ilyen vetőmag gyorsabban kel ki, de később érzékenyebb a vízhiányra. A zöldbab a szárazságot nehezen viseli el, ezért ajánlatos rendszeresen öntözni, különösen a hüvelyképződés időszakában. A zöldbab melegigényes növény, amelynek a csiranövénye nagyon érzékeny a fagyokra. Kiskertekben érdemes szakaszosan vetni, egészen július közepéig. Így folyamatosan lehet szedni a zöld hüvelyeket. Ápolása a kikelés utáni kapálásból áll. A talajt csak sekélyen szabad kapálni, mert a bab gyökerei is sekélyen helyezkednek el. Száraz időjárás esetén az öntözés föltétlenül szükséges a jó termés eléréséhez. Ha meleg, nyári időben azt tapasztaljuk, hogy a növények elrúgják a virágaikat, akkor sürgősen és bőségesen kell öntözni.
BETAKARÍTÁS: június-július, a vetéstől számított 8-10 hét múlva kezdődhet el. A száraz bab igen értékes táplálék, mert fehérjeértéke tízszerese a burgonyáénak. A zöldbab jóval kevesebb fehérjét tartalmaz, de ásványi anyagokban igen gazdag. A hüvelyek betakarításának megkezdésével nem szabad késlekedni; minél később szedjük a hüvelyeket, annál kisebb lesz a hozam. Nagyon alkalmas a zöldbab házilagos mélyhűtésre, ahol a zöldborsónál leírt forrázás még inkább elengedhetetlen.

SZÁRAZBAB

Vetés ideje: április-június közepén
Vetés mélység: 4 cm
Tőtávolság: 10 cm
Sortávolság: 40 cm
Jellemzői, vetése és ápolása teljesen megegyezik a zöldbabéval. Kártevői közül rovarölő szerrel kell leginkább védekezni a babzsizsik ellen, amikor a hüvelyek kezdenek kialakulni.
BETAKARÍTÁS: június-július. A bab érését a lombozat elszáradása és lehullása jelzi. Amikor a bab hüvelyéből kifejtve foggal még átharapható, de már kemény, megkezdhető a betakarítás. Ez után házilag is védekezhetünk a zsizsikesedés ellen, ha szalicillal összekeverjük, és száraz helyen tároljuk.

UBORKA

Vetés ideje: február közepe-április (palántanevelés bel téren: március-április, áttűzdelés 15 nap után)
Vetés mélység: 1 cm
Tőtávolság: 25 cm
Sortávolság: 100 cm

A porhanyós, komposztozott földben 20-30 cm-enként ültetjük a palántákat, az előre elkészített tám rendszer alá. Alakítgatni, segíteni kell a hálón felfutni, vigyázva, mert sérülékeny. Így a növények több fényt kapnak egészségesebben fejlődnek, nem sérülnek, nem lesznek sárosak, nem rohadnak oda.
BETAKARÍTÁS: július-október. A felhasználás céljától függően kisebb vagy nagyobb méretben szedjük. Elraknivaló uborkát a szedést követően azonnal hűvös helyre kell tenni, ellenkező esetben az üvegberakás után megpuhul. Kitűnő kovászos uborka készíthető egy 5 literes üvegben. A kefével megmosott, bevágott és két végén levágott uborkát szorosan, egy kaporral kibélelt 5 literes üveg aljába kell rakni, majd 5 evőkanál sót szórunk rá, teszünk hozzá 4-5 gerezd fokhagymát, feltöltjük vízzel és tetejére egy szelet kenyeret teszünk. Lazán nylonnal lekötve kitesszük a napra, és néhány napon belül elkészül.

SPÁRGATÖK

Vetés ideje: február közepe-április (Fészkenként 4-6 magot vetnek)
Vetés mélység: 3 cm
Tőtávolság: 120 cm
Sortávolság: 120 cm
Melegigényes, fagyérzékeny növény. Zavartalan fejlődéséhez sok nedvesség kell. Szereti a humuszban gazdag talajt, egyébként talajban nem válogatós, ha elegendő tápanyag áll rendelkezésére, szinte mindenhol megterem. A friss trágyázást v. a fészektrágyázást meghálálja. A vetést a folyamatos áruellátás érdekében júl. közepéig 8-10 naponként lehet ismételni.
BETAKARÍTÁS: június-július. Konyhakész állapotban fagyasztásra kitűnően alkalmas.

SÜTŐTÖK

Vetés ideje: február közepe-április
Vetés mélység: 3 cm
Tőtávolság: 120 cm
Sortávolság: 120 cm
Jellemzői megegyeznek a spárgatökével. Nem vetjük folyamatosan, csak általában egyszer.
BETAKARÍTÁS: szeptember-november. A teljesen érett és egészséges növények sokáig eltarthatóak szellős, fagymentes tároló helyiségben.

CSEMEGEKUKORICA

Vetés ideje: február közepe-április
Vetés mélység: 3 cm

Tőtávolság: 5-10 cm
Sortávolság: 40 cm
A takarmánykukoricától abban különbözik, hogy levele vékonyabb, a szemek cukortartalma sokkal magasabb és lassabban alakul át keményítővé. Melegkedvelő növény, a fagyot nem, a meleget jól tűri. Sok fényt igényel. Legjobban a középkötött, humuszos vályog talajon fejlődik, Száraz idő esetén szükséges az öntözését. A legtöbb munkát az ápolása során a kapálás jelenti. A talaj felületét mindig lazán kell tartani. Vízigénye a címerhányás idején a legnagyobb, ebben az időszakban mindenképpen tanácsos öntözni.
BETAKARÍTÁS: június-július. Úgynevezett teljes érésben takarítjuk be, amikor még íze kellemes, édeskés, a szemek zsengék. Nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy törés után is a szemekben a cukor gyorsan átalakul keményítővé, a kukorica megöregszik. Ezért csak egy-két napig lehet hűvös helyen a minőség romlása nélkül tárolni. Csuhélevelekkel együtt szedjük ki, és csak közvetlen a felhasználás előtt távolítsuk el őket. A levágott szemeket fagyasztva is tartósíthatjuk, de a friss termést 10 naponkénti folyamatos vetéssel hosszú ideig elérhető.

KARALÁBÉ

Vetés ideje: február közepe-április
Vetés mélység: 3 cm
Tőtávolság: 5-10 cm
Sortávolság: 40 cm
A hideget a káposztákhoz hasonlóan jól tűri, de ha palántakorban tartósan hideg éri (7 °C alatti hőmérséklet), akkor magszárat fejleszt. Tápanyagigénye közepes, a talajokban nem válogat, gyengébb szerkezetű közegben is megterem. A szikesedést, a túltrágyázást a zöldségfélék közül legjobban tűri. Vízigénye közepes. Sekélyen kapáljuk és gyomláljuk. Kiegyenlített vízellátást igényel, nem szabad hagyni a talajt kiszáradni, mert a száradás a fásodást elősegíti. Az egyenetlen öntözés a gumók felrepedéséhez vezet.
BETAKARÍTÁS: június-július. Miután a fajtára jellemző nagyságot elérte a gumó, felszedjük. 3-4 levelet meghagyva csomózzuk, a nagygumójúakat levél nélkül szedjük és a káposztához hasonló pincében tároljuk. A repedt, sérült terméseket ne rakjuk tárolóba. A későn szedett karalábé megfásodik.

KÁPOSZTA

Vetés ideje: február közepe-április (kiültetés április-július)
Vetés mélység: 2 cm
Tőtávolság: 80 cm
Sortávolság: 80 cm
Vethető helyre és palántáról is szaporítható. A koraiság, a biztosabb és nagyobb termés miatt a palántázás az elterjedtebb. A hideget jól tűri, vannak áttelelő fajták, amelyek a -4, -5 °C -nál alacsonyabb hőmérsékletet is elviselik, de a fajták döntő többségének az ennél alacsonyabb hőmérséklet maradandó károsodást okoz. Az

árnyékot, félárnyékot nem tűri. Vízigénye nagy, de fejlett, mélyre hatoló gyökerei miatt nem kell annyit öntözni, mint például a paprikát. Nagy termés és jó minőség csak tápanyagban gazdag, jó szerkezetű talajon képzelhető el. A korai fajtákat a lazább szerkezetű, gyorsan melegedő talajokon, a tárolásiakat középkötött vályog talajon javasoljuk termeszteni. A gyomláláson és kapáláson kívül más ápolási munkát nem igényel.

BETAKARÍTÁS: június-szeptember. A tárolás eredményességét a szedés körülményei nagyban befolyásolják. A túlöntözött, túltrágyázott, kórokozóktól fertőzött káposzta rosszul tárolható. A káposzta számára a 3-4 °C körüli tárolási hőmérséklet a legjobb.

KARFIOL

Vetés ideje: február közepe-április
Vetés mélység: 2 cm
Tőtávolság: 40 cm
Sortávolság: 80 cm

Inkább a 13 fok körüli meleget kedveli, mint az ennél alacsonyabb hőmérsékletet. Nyáron a nagy meleg - főleg a meleg éjszakák – a virágképzést hátráltatják. A talaj szerkezete és tápanyagtartalma tekintetében támasztott magas igényével kiemelkedik a káposztafélék közül. Termesztésével csak szervesen trágyázott, kiváló szerkezetű, jó vízgazdálkodású, táp- anyagban jól ellátott talajon szabad foglalkozni, ahol biztosítva van a rendszeres vízellátás. Legjobbak a középkötött vályogtalajok. Rendszeresen kell gyomlálni és kapálni, a kapálással gátoljuk meg a talaj összetömörödését. Sok vizet igényel, ezért laza talajon általában a hetenként kell öntözni. Különösen fontos termésképzés idején a párásítás. Nyáron a nagy melegek idején, amikor éjszaka sem csökken a hőmérséklet 18-20 °C alá, erős öntözéssel lehűthetjük a talajt, ami a rózsaképződést elősegíti. A virágképződés megindulásakor - ha a talaj nem képes magát beárnyékolni - levelek rákötésével, két-három levél összekötésével óvjuk a rózsát a barnulástól.

BETAKARÍTÁS: június-július. Ha a rózsák a fajtára jellemző nagyságot elérték, kezdjük meg a szedést. A túlfejlett termések "grízesednek", szétesnek, elszínesednek. A levágott terméseket óvjuk a naptól, hűvös helyen akár két hétig is tárolható, illetve télire fagyasztva is elrakható.

BROKKOLI

Vetés ideje: (fóliába: február közepe-április), kiültetés: május-június
Vetés mélység: 2 cm
Tőtávolság: 40 cm
Sortávolság: 80 cm

A termésképzés idején az optimális hőmérséklet a brokkoli számára a 13 °C, de a szélsőségesen meleg vagy hideg időjárást jobban elviseli, mint a karfiol. Napfényre a termése nem érzékeny. Tápanyagban gazdag, jó szerkezetű talajon kell termeszteni, csak rendszeres öntözés mellett.

BETAKARÍTÁS: október – május. A brokkolit akkor kezdjük szedni, amikor a rózsa már kifejlődött, de a bimbók még zártak, tömörek. Az oldalrózsák vágása általában 2-3 héttel a főrózsa eltávolítása után kezdődik. Vigyázni kell a nagy melegre, mert a brokkoli gyorsan kinyílik, ami után fogyaszthatatlanná válik.

BIMBÓS KEL

Vetés ideje: február közepe-április (kiültetés május-június)
Vetés mélység: 2 cm
Tőtávolság: 40 cm
Sortávolság: 80 cm

A bimbóskel nem igényes növény, szinte minden kertben megtermelhető. Homokon igen sokat kell öntözni. A kertben a frissen trágyázott ágyásban kapjon helyet; különösen előnyös számára, ha a földet komposzttal gazdagítottuk. Sok fényt igényel, ezért nem szabad sűrűn ültetni. A bimbóskel vízigényes növény - jóllehet a káposztafélék között a legjobban viseli el az időszakos szárazságot. Lehetőség szerint öntözhető helyre ültessük. Kiültetés után rendszeresen gondoskodjunk az ágyás gyommentességéről és a talaj lazításáról. A növények között óvatosan kell munkálkodni, mert a levelek nagyon törékenyek. Szeptemberben, amikor a bimbók fejlődése felgyorsul, az oldalleveleket kitördeljük, de a levélkoronát meghagyjuk. Így a bimbók több fényhez és tápanyaghoz jutnak, és jobban kifejlődnek, zártak, kemények maradnak. Októberben a levélrózsa közepét is kivághatjuk, és ezt nagyon zsenge kelkáposztaként használhatjuk fel. A kifejlett növények jól tűrik a hideget, sőt a kemény téli fagyokat is.

BETAKARÍTÁS: október- február. A növények közül csak annyit kell felszedni, amennyinek a bimbóit a háziasszony felhasználja. A többi tő a helyén maradhat, és ezeket folyamatosan takarítjuk be. A téli fagy még előnyös is, mert a bimbókban ennek hatására fokozódik a cukortartalom, és csökken a "káposzta íz". Nagy értéke, hogy kifejezetten téli zöldség, tehát akkor kerülhet a család asztalára, amikor viszonylag kevés és drága a friss zöldség. Akinek a kertje távol van a lakásától, az kénytelen a kelbimbó termését a fagyok előtt leszedni és lefagyasztani.

SPÁRGA

Vetés ideje: április eleje-közepe

Vetés mélység: 2 cm
Tőtávolság: 40 cm
Sortávolság: 80 cm
Szaporítása magról a legegyszerűbb. Amennyiben kertünkbe szeretnénk ezt a nem mindennapi növényt ültetni, a talajt ültetés előtt érdemes trágyával megszórni, mert nagyon tápanyag igényes növény, így csak jó minőségű talajban fejlődik szépen. A különböző fejlődési szakaszokban más- más a hő és fényigénye, és bár szárasság tűrő növény, a sípok képződésénél idején érdemes bőven locsolni a növényt. A kertben készítsünk egy ágyást, és a magokat kb. 14-16 cm mélyen vessük el. Akár a vetés előtt a barázdák aljára is szórhatunk egy kevés trágyát, majd erre egy réteg földet és csak ezután vetjük el a magokat. Vetés után takarjuk be a magokat kb. 5-6 cm földdel, és öntözzük be a talajt. A bakhát azért fontos hogy növekedéskor ne kapjon fényt. Mivel évelő növényről van, szó hosszú ideig hagyhatjuk a töveket egy helyen, így ültetéskor érdemes megfontolni hová is ültessük.
Betakarítás: május-június. A hajtást úgy szedjük, hogy csak ott bontsuk meg a bakhátat ahol a síp már megrepesztette. Ha zöld spárgát szeretnénk szedni, akkor, nincs szükség a bakhátra, ekkor már az első évben is szedhetjük a sípokat. Remek elkészítési módja a spárgaleves. Ehhez a hozzávalók: 40 dkg spárga, főzőtejszín, étkezési keményítő, petrezselyemzöld vagy metélőhagyma. A megtisztított és feldarabolt spárgának a felét megfőzzük, leszűrjük a levét és szitán átnyomjuk. A spárga másik részét másfél liter leszűrt csont lében megfőzzük. Az étkezési keményítőt, a főzőtejszínt és az áttört spárgát összekeverjük, a finomra vágott zöldpetrezselymet vagy metélőhagymát egy-két percig melegítve kevergetjük, majd fölengedjük azzal a húslével, amelyben a darabos spárga főtt. Felforraljuk és kész.

FONTOSABB VETÉSI IDŐPONTOK ÖSSZEFOGLALVA

A vetési időszakokról és az azokhoz tartozó növényekről szóló tanácsok csupán támpontok és csak nagyvonalakban nyújtanak segítséget a tennivalókhoz. A pontosabb vetési időpontokat javaslom a vetőmagon szereplő leírás alapján, valamint az időjárási viszonyok figyelembe vételével meghatározni. A vetési időpontoknál megadott széles intervallum azért van, mert homokos talajok könnyebben melegszenek fel és ezen a területen, az intervallum elején már vethetőek a megadott növények. A kötött, agyagos talajok viszont később érik el a megfelelő hőmérsékletet, ezért ezeken a területeken a megadott időtartam végét kell figyelembe venni.

FEBRUÁR - MÁRCIUS

Február legvégén, március elején, amint a talajra rá lehet menni, nem ragad a cipőnkre és a szerszámra a föld, vetjük a hidegtűrő zöldségfajokat:

- petrezselyem
- sárgarépa
- borsó
- saláta

Március közepén 5–8 fokos talajba vethető:

- cékla
- vörös hagyma
- fokhagyma
- retek

ÁPRILIS - MÁJUS

Április közepén, amikor a talaj 10–12 fokra melegszik fel, vethetjük szabadföldbe:

- paprika
- paradicsom
- dinnye
- csemegekukorica
- uborka
- zöldbab
- fejes káposzta
- tök
- burgonya

Késő tavaszi vetésnek nevezzük az április elejétől május elejéig tartó munkálatokat. Ilyenkor vetjük a melegigényes növényeket, de vethetőek még ebben az időszakban is az alábbiak:

- cékla
- nyári retek
- káposztafélék
- spenót

JÚNIUS – JÚLIUS - AUGUSZTUS

Nyáron, június–júliusban kerül sor a szakaszosan vetett növények újabb vetésére, de ebben az időszakban a keléshez az öntözés elengedhetetlen:

- zöldbab
- csemegekukorica
- berakó uborka
- nyári és téli retek

Julius vége és augusztus a másodvetések ideje:

- spenót
- kínai kel
- cékla
- burgonya

A nyári vetések hosszabb időszakon keresztül történhetnek. Ekkor általában a másodvetemények, áttelelő vagy évelő növények magjait vetjük.

SZEPTEMBER – OKTÓBER

Ősszel (szeptember–októberben) vetjük az áttelelő növényeket:

- spenót
- fejes saláta
- őszi fokhagymát
- zöldhagymát

Őszi vetéskor az elvetett magokból még abban az évben kifejlődnek a növény vegetatív részei és áttelelnek.

NOVEMBER - DECEMBER

November végén, december elején, vethető:

- petrezselyem
- némelyik kifejtőborsó-fajta

Ezt a módszert tél alá vetésnek nevezzük és akkor sikeres, ha a talaj már annyira lehűlt, hogy a mag megduzzad, de nem kel ki. Ezzel a módszerrel a tavaszi vetéstől korábbi termést kaphatunk.

Bódva-völgyi Közéleti Roma Nők Egyesülete
3780 Edelény Antal györy út 20.. Tel:+36-48-525-162

GAZDA FELADATA

Első lépésként fontos, hogy a gazda tanulmányozza át a módszertani segédletet, hogy megismerje a tartalmát, és ha szükséges ennek segítségével tudjon tanácsokat adni. A célcsoportnál tett minden látogatást dokumentálni kell, amely majd a későbbi beszámolók alapja lesz, ezért a látogatásokat lehetőleg fényképekkel is alá kell támasztani. Első alkalommal az ***1. számú melléklet*** alapján a jelenlegi helyzetről felmérést kell készíteni. Fontos a résztvevő személyeket egy rövid összefoglalóban ismételten tájékoztatni a program lényegéről (zárt körben bátrabban tesznek fel kérdéseket, mint a nyilvános illetve csoportos tájékoztatások alkalmával), mert ennek hiányát gyakran bizonytalanságnak élik meg. A helyzetfelmérést követően a résztvevőnek – amennyiben erre egyedül nem képes, úgy a gazdával közösen – kell elkészítenie az ültetési/vetési tervet. Ehhez segítséget nyújt a termésátlagot és vetőmagszükségletet tartalmazó ***2. számú melléklet***. Figyelemmel kell lenni azonban arra, hogy ne legyenek ellentmondások a megvalósítás és az igény között. A hiteles (2 tanú előtt és által aláírt) támogatási szerződés megkötését követően a megítélt szaporító anyagok és eszközök átadásáról is dokumentációt kell készíteni. Ettől kezdődően a gazda illetve a gazdamentorok a támogatási szerződésben foglaltakat és vállaltakat ellenőrzik a látogatásai során, továbbá azt, hogy az átadott szaporító anyagok és eszközök a célnak megfelelően lettek-e felhasználva. A célcsoportnál elért eredményt is fényképekkel alátámasztva kell dokumentálni. A látogatások alkalmával naplóban kell feljegyezni a tapasztalatokat a ***3. számú melléklet*** alapján. Egy termelési évadban három alkalommal beszámolót kell készíteni az elért eredményekről, melyet a látogatási naplók időrendben történő elemzése alapoz meg. További segédlet a haladási napló, amelyet a ***4. számú melléklet*** tartalmaz és célszerű a beszámolóhoz csatolni.

1. számú melléklet

HELYZETFELMÉRÉS

Kérdés		Igen	Nem
1	Rendelkezik –e kerttel?*		
2	Volt-e művelve kertje az eddigi években?*		
Ha nem, miért nem?			
		Igen	Nem
3	Amennyiben szükséges, vállalja-e a terület kitakarítását?*		
4	Az ehhez szükséges eszközök közül melyekkel rendelkezik?*		
		Rendelkezik:	
Fűrész			
Budák			
Csákány			
Fejsze			
Balta			
		Igen	Nem
5	Rendelkezik- e kerítéssel?*		
Ha nem, miért nem?			
		Igen	Nem
6	Van-e tapasztalata a kertészkedésben?*		
7	Ismeri- e a komposzt készítés lényegét?*		
8	Akar-e komposztot készíteni?*		
9	Az alábbiak közül milyen eszközökkel rendelkezik a kialakításhoz?		
		Rendelkezik:	
léc			
deszka			
raklap			
szeg			

kalapács			
fűrész			
Kérdés		Igen	Nem
10	Ismeri-e a fóliaház kialakítás lényegét?*		
11	Akar-e fóliaházat kialakítani?*		
12	Milyen eszközökkel rendelkezik a kialakításhoz?		
		Igen	Nem
13	Rendelkezik-e az alábbi eszközökkel?		
		Rendelkezik:	
fém váz			
műanyag csövek			
fólia lepel			
		Igen	Nem
14	Milyen szerszámokkal rendelkezik?		
		Rendelkezik:	
ásó			
kapa			
gereblye			
horoló			
villa			
tolókapa			
talicska			
fűnyíró			
kasza			
metszőolló			
lombhúzó gereblye			
permetező			

*A *-al jelölt helyeken a választ X-el kell jelölni.*

A felsorolásoknál csak a pozitív válsz esetén kell X-et tenni.

2. számú melléklet

Vetési/ültetési terv segédlet

Növény neve	Vetési idő	Sortávolság	Tőtávolság	Víz igény	Termésátlag kg/10 m2	Terület igény m2 / 10 kg	Vetőmag szükséglet g/10 m2
Petrezselyem	II-V	40 cm	5-10 cm	nagy	16,3	6,1	5
Sárgarépa	II-V	40 cm	5-10 cm	közepes	27,5	3,6	5
Zeller	II-III	40 cm	25 cm	nagy	20	5,0	5
Zöldborsó	II-IV	40 cm	5-10 cm	közepes	4,2	23,8	300
Vöröshagyma	II-V	40 cm	10 cm	közepes	22,5	4,4	1 000
Fokhagyma	III-IV	40 cm	10 cm	közepes	9,8	10,2	700
Cékla	III-IV	40 cm	25 cm	közepes	12,6	7,9	70
Burgonya	IV-V	80 cm	25 cm	közepes	22,3	4,5	30 000
Paprika	IV	80 cm	40 cm	közepes	11,3	8,8	5
Paradicsom	III-IV	80 cm	40 cm	közepes	11,6	8,6	2
Zöldbab	IV-VII	40 cm	10 cm	közepes	3,5	28,6	200
Szárazbab	IV-VII	40 cm	10 cm	közepes	1,4	71,4	200
Uborka	IV-VI	100 cm	25 cm	nagy	9,5	10,5	10
Spárga tök	IV-V	120 cm	120 cm	közepes	19,5	5,1	10
Sütő tök	IV-V	120 cm	120 cm	közepes	10	10,0	10
Csemege kukorica	IV-V	80 cm	25 cm	közepes	8,2	12,2	15
Karalábé	III-IV	40 cm	40 cm	nagy	13,5	7,4	1
Káposzta	III-IV	80 cm	80 cm	nagy	31,5	3,2	1
Karfiol	III-VI	80 cm	40 cm	nagy	9,2	10,9	1
Brokkoli	IV-V	80 cm	40 cm	nagy	9,2	10,9	1
Bimbós kel	IV-V	80 cm	40 cm	közepes	16,5	6,1	1

A táblázat nem tartalmazza a salátát és hónapos retket, mert ezek termesztése kiskertekben nem kg-ra történik, a mindig friss fogyasztásra alkalmas növények termesztését folyamatos vetéssel lehet elérni. Ehhez családonként 2-3 csg vetőmag biztosan elegendő fajtánként.

Bódva-völgyi Közéleti Roma Nők Egyesülete
3780 Edelény Borsodi út 26. Tel:+36-48-525-162
weblap:www.edeleny.tamop513.hu
Rudabánya Város Önkormányzata
3733 Rudabánya Gvadányi J út 47.Tel:+36-48-568-216
weblap.www.rudabanya.hu

MAGYARORSZÁG MEGÚJUL
A projekt az Európai Unió támogatásával valósul meg.

3. számú melléklet

„A Dél-Cserehát és Szuha-völgyi Akcióterület közösségi összefogása a mélyszegények integrációja és az együttműködés fejlesztése érdekében”
TÁMOP-5.1.3-09/2-2010-0046

Látogatási napló

Ügyfél neve:	
Címe:	
Elérhetősége:	

Látogatás dátuma:	Látogatási napló száma:
Teljesítések:	
Hiányosságok:	
Ügyfél kérése/kérdése:	

Bódva-völgyi Közéleti Roma Nők Egyesülete
3780 Edelény Borsodi út 26. Tel:+36-48-525-162
weblap:www.edeleny.tamop513.hu
Rudabánya Város Önkormányzata
3733 Rudabánya Gvadányi J út 47.Tel:+36-48-568-216
weblap.www.rudabanya.hu

MAGYARORSZÁG MEGÚJUL
A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

Megjegyzés:

Kelt.:

....

aláírás aláírás

Bódva-völgyi Közéleti Roma Nők Egyesülete
3780 Edelény Borsodi út 26. Tel:+36-48-525-162
weblap:www.edeleny.tamop513.hu
Rudabánya Város Önkormányzata
3733 Rudabánya Gvadányi J út 47.Tel:+36-48-568-216
weblap.www.rudabanya.hu

MAGYARORSZÁG MEGÚJUL
A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

4. számú melléklet

Haladási napló

Ügyfél neve:																				
Látogatások dátuma:																				
Kert letakarítása*:																				
Kert szántás/ásás*:																				
Talaj előkészítés*:																				
Vetemény ültetés*:																				
Vetemény takarás*:																				
Gyomtalanítás*:																				
Öntözés*:																				
Ápolás/gondozás*:																				
Termés minőség*:																				
Termés betakarítás*:																				
Egyéb módszer alkalmazása*																				
Összpontszám:																				
Mindösszesen:																				

Bódva-völgyi Közéleti Roma Nők Egyesülete
3780 Edelény Borsodi út 26. Tel:+36-48-525-162
weblap:www.edeleny.tamop513.hu
Rudabánya Város Önkormányzata
3733 Rudabánya Gvadányi J út 47.Tel:+36-48-568-216
weblap.www.rudabanya.hu

MAGYARORSZÁG MEGÚJUL
A projekt az Európai Unió támogatásával valósul meg.

* Az értékelésnél 1-3-ig kell értékelni az elért eredényt: **1**= nincs elvégezve a megbeszélt időre, **2**=el van végezve, de nem megfelelő vagy nem teljes **3**= megfelelően elvégezve. A kitöltésnél minden rovatba írni kell. Ha például egy munkálatot csak egyszer kell elvégezni, akkor az elvégzéstől számítva a következő látogatások alkalmával is 3-ast kell írni. Az ügyfelek közötti azonos látogatási számok esetén, a táblázatban elért összpontszám alkalmas az ügyfelek eredményei közötti sorrend felállítására és a hatékonyság mérésére.